

TILTAS TARP MOKSLO IR VERSLO

Lietuvos teisės universiteto mokslų prorektorius prof. Egidijus Kurapka

Lietuvos teisės universiteto rektorius prof. Alvydas Pumputis

Vilniaus miesto ir apskrities verslininkų darbdavių konfederacijos prezidentas prof. Rimvydas Jasinavičius

Lietuvos teisės universiteto Mokslo centras bei Vilniaus miesto ir apskrities verslininkų darbdavių konfederacija lapkričio 26 d. surengė mokslinę konferenciją *Mokslo vertė. Kaip žinias paversti pinigais*.

Konferencijoje dalyvavo Lietuvos Respublikos Seimo vicepirmininkas Artūras Skardžius, Biudžeto ir finansų komiteto pirmininkas Algirdas Butkevičius, Lietuvos Mokslo akademijos prezidentas prof. Zenonas Rokus Rudzikas, Lietuvos mokslo tarybos pirmininkas prof. Eugenijus Butkus, švietimo ir mokslo ministerijos Mokslo ir studijų departamento direktorius dr. Albertas Žalys, Pramonininkų konfederacijos viceprezidentas Vaclovas Šleinita, Lietuvos Respublikos Ministro Pirmininko patarėjas Vladas Algis Gapšys, Studijų kokybės vertinimo centro vyr. specialistas prof. Vytautas Daujotis, didelis būrys mokslininkų, verslininkų, studentų.

Ši konferencija – tai tiltas tarp mokslo ir verslo atstovų, bandymas ne tik aptarti esminius mokslo ir žinių vertinimo kriterijus, bet ir spręsti rimtas mokslo tyrimų ir studijų finansavimo problemas, mokslo, švietimo ir verslo institucijų sėkmingesnio bendradarbiavimo perspektyvas.

Pasirašytas Bendradarbiavimo memorandumas, kurio tikslas – intensyvuoti mokslo, švietimo ir verslo institucijų bendradarbiavimą, susieti mokslinį potencialą su valstybės ir verslo interesais. Memorandumą pasirašė Lietuvos teisės universiteto rektorius prof. Alvydas Pumputis, Lietuvos pramonininkų konfederacijos viceprezidentas dr. Mykolas Aleliūnas ir Vilniaus miesto ir apskrities verslininkų darbdavių konfederacijos prezidentas prof. Rimvydas Jasinavičius.

Memorandume numatoma bendradarbiauti tokiais būdais ir priemonėmis, kurios užtikrintų kuo produktyvesnius visų suinteresuotų šalių santykius pagal modelį *mokslas – verslui ir verslas – mokslui*, tęsti verslo ir mokslo atstovų dialogą mokslinėse praktinėse konferencijose, seminaruose ir diskusijose, aktyviai bendradar-

biauti integruojantis į bendrą Europos erdvę ir vykdant socialinę misiją Lietuvos visuomenėje.

Teisę tobulėti garantuoja Konstitucija

Pradėdamas konferenciją Lietuvos teisės universiteto rektorius prof. Alvydas Pumputis priminė, jog Lietuvos Respublikos Konstitucija garantuoja kiekvieno piliečio prigimtines teises ir nurodo kiekvieno teisę tobulėti, siekti aukštojo mokslo, atsižvelgiant į vienintelę sąlygą – žmogaus sugebėjimus. Rinkos dėsniai įtvirtinami paskutinėje 41 str. pastraipoje, numatant, jog nemokamas mokslas garantuojamas tik gerai besimokantiems. Jeigu šios Konstitucijos nuostatos būtų teisingai interpretuojamos, turėtume pažangią ir demokratišką aukštojo mokslo ir studijų aplinką. Deja, įvairiais apribojimais, kvotomis valstybė riboja šią prigimtine žmogaus teisę. Prahoje vykusiame Pasaulio universitetų asociacijos kongrese Japonijos atstovas kritikavo savo šalį dėl to, kad joje tik 40 proc. gyventojų turi aukštąjį išsilavinimą. Jų siekis – 70 proc.

Lietuvoje turėdami tik 12,6 proc. žmonių su aukštoju išsilavinimu nuolat girdime nuomonių, kad esama per daug studentų. Esant tokiai padėčiai, turėtų būti labiau vertinamas kiekvienas aukštosios mokyklos absolventas, deja, ne visiems iš jų pavyksta rasti darbą. Įvairios viešojo sektoriaus žinybos ir organizacijos kvalifikacinių reikalavimų užtvaramis siekia atsiriboti nuo universitetų absolventų, kad išsaugotų prieš daugelį metų diplomus gavusių, tačiau šiuolaikinių reikalavimų neatitinkančių specialistų ramybę. Taigi ar tikrai jaunimas turi galimybę sėkmingai parduoti savo žinias šalies rinkoje?

Jaudina ir užimtumo sferos proporcijos, kurios Lietuvoje nepakitusios nuo 1990 metų. Europos šalių žemės ūkyje dirba tik 3 proc., kaimyninės Estijos – 6 proc. gyventojų, pas mus išlieka – 17 proc., per menkai išvystyta paslaugų sfera. Atsakomybę už tai turėtų prisiimti ir politikai, dirbtinai palaikydami tokias proporcijas ir

pirkdamai rinkėjų balsus. Rinka, o ne valdininkų nuostatos turėtų reguliuoti ir universitetų studijų programas. Už nepaklausias, nesuteikiančias jaunimui šiuolaikiškų žinių ir galimybes sėkmingai konkuruoti darbo rinkoje, turėtų būti atsakingi patys universitetai. Bet koks noras dirbtinai sureguliuoti aukštąjį mokslą, jo paskirtį, rinkos poreikius neduoda jokių teigiamų rezultatų, tik suformuoja dar didesnes problemas. Europos universitetų asociacijos konferencijoje buvo akcentuotos trys pagrindinės universitetų plėtros sąlygos: atvirumas, konkurencingumas ir svarbiausia – autonomiškumas. Tai nereikia nieko kito, tik galimybę gyventi ir dirbti rinkos sąlygomis.

Lietuvos mokslų akademijos prezidento akademiko Zenono Rokaus Rudziko nuomone, be fundamentinių tyrimų nėra ir taikomųjų. Kelias nuo mokslinių tyrimų laboratorijos iki praktikos gana tolimas, kol mokslininko išrastą prietaisą pradeda gaminti pramonės įmonės, jis gali būti taikomas prak-

tikoje, praėina daug laiko. Mokslui turi būti skiriama ne mažiau kaip 3 proc. šalies vidaus produkto: 1 proc. – iš biudžeto, o 2 proc. – iš pramonės. Kai pramonė privatizuota užsienio kapitalo, tai ir užsakymus moksliniams tyrimams gauna užsienio šalių mokslininkai. Tačiau kai Lietuva taps ES nare, galbūt mūsų mokslininkai gaus daugiau užsakymų iš kitų šalių. Diskutuojant apie specialistus kaltinami universitetai, kad jie neparengia absolventų konkrečiai darbo vietai. Tačiau imkime kad ir Vokietiją. Net ir prestižiškiausių universitetų absolventams tenka dar pasimokyti specialių dalykų, kurie reikalingi tam tikroje darbo vietoje. Nieko nestebina, jog mokytis tenka visą gyvenimą, – teigė Z. R. Rudzikas.

Universitetų mokslininkai dideles viltis sieja su naujais Lietuvos mokslų akademijos, Mokslo tarybos vadovais. Akademikas Zenonas Rokus Rudzikas ir prof. Eugenijus Butkus įsigilinę į akademinio pasaulio problemas. Jie aktyviai diskutavo su konferencijos dalyviais,

puikiai įvertino idėją bendrai ieškoti mokslo ir verslo sąlyčio taškų, tartis dėl šiuolaikiškų bendradarbiavimo būdų.

Universitetas – ašis, aplink kurią sukasi naujovės

Ne kartą teko girdėti verslininkų priekaištų universitetams, kad absolventams stinga praktinio darbo įgūdžių, o mokslininkams – dėl per menko sąlyčio su praktika.

Lietuvos teisės universiteto mokslo prorektorius prof. Vidmantas Egidijus Kurapka teigia, jog žinių visuomenės, pilietinės visuomenės kūrimo proceso sėkmė priklauso nuo visų mokslininkų, verslininkų, aukštojo mokslo ir studijų strategų susikalbėjimo, interesų derinimo. Universitetai turi dirbti taip, kad jų paslaugos, tai yra, žinių kokybė, būtų paklausi darbo rinkoje. Tačiau valstybė negali būti vienintelis universitetų finansavimo šaltinis. Verslininkai turi būti suinteresuoti dalyvauti studijų

Nukelta į Lango 2 p.

Konferencijos svečiai: iš dešinės – Lietuvos Respublikos Seimo pirmininko pavaduotojas Artūras Skardžius, Lietuvos mokslų akademijos prezidentas prof. Zenonas Rokus Rudzikas ir Lietuvos Respublikos Ministro Pirmininko patarėjas Vladas Algis Gapšys

Sėkmė kuriant ES projektus

Lietuvos teisės universitetas tampa ES Šeštosios bendrosios mokslinių tyrimų ir technologijų plėtros programos projektų lyderiu

2002 m. spalio 29 d. Briuselyje Europos Komisija ir valstybės kandidatės, tarp jų ir Lietuva, pasirašė sutartį dėl dalyvavimo 6-ojoje Bendrojoje ES mokslinių tyrimų programoje (FP 6 2003–2006). Komisijos atstovai su valstybių kandidačių ministrais pasirašė Tarpusavio supratimo memorandumą ta pačia tema, taip pat aptarė valstybių kandidačių vaidmenį FP 6 programoje ir joms atsiveriančias galimybes. FP 6 valstybės kandidatės turės tas pačias teises ir pareigas, kaip ir valstybės narės.

Lietuvos teisės universitetas, vykdydamas studijų ir mokslo institucijos misiją, aktyviai dalyvauja šioje programoje ir pagal šių metų projektų rengimo rezultatus tampa lyderiu ne tik Lietuvoje, bet ir tarp ES valstybių kandidačių.

Šių metų pavasarį Lietuvos teisės universiteto Europos Sąjungos politikos ir valdymo instituto mokslo darbuotojai

kartu su kolegomis iš Žinių visuomenės valdymo instituto (direktorius – doc. dr. Arūnas Augustinaitis) parengė Integruoto projekto (IP) paraišką ES Šeštajai mokslinių tyrimų plėtros ir technologijų bendrajai programai: *Integruoti nauji politikos instrumentai daugiapakopiam valdymui žinių visuomenėje (Integrated New Policy Instruments for Multilevel Governance in a Knowledge-based Society)* (INPI) (projekto koordinatorė – dr. Laima Andrikenė).

Projekto vykdymui buvo suformuotas Lietuvos teisės universiteto vadovaujamas konsorciumas, kurį sudarė mokslininkai ir ekspertai, atstovaujantys 24 partnerius (universitetus, verslo asociacijas, NVO, mokslinių tyrimų centrus) iš 17 valstybių: Kingstono universitetą (Jungtinė Karalystė), Vroclavo universiteto Politikos mokslų institutą (Lenkija), Manheimo uni-

versitetą (Vokietija), Ciuricho universiteto Europos institutą (Šveicarija), Maskvos socialinių ir ekonomikos mokslų mokyklą / Rusijos – Britanijos universitetą (Rusija), Mančesterio universitetą (Jungtinė Karalystė), Lietuvos prekybos, pramonės ir amatų rūmų asociaciją (Lietuva), UAB *Metasite* (Lietuva), Tarptautinį politikos studijų institutą (Baltarusija), Kopenhagos verslo mokyklą (Danija), Ex-Marselio universiteto Politikos mokslų institutą (Prancūzija), Struktūrinės politikos institutą (Čekija), Latvijos universiteto Europos studijų centrą (Latvija), Liubljanos universiteto Socialinių mokslų fakultetą (Slovėnija), Europos viešojo administravimo institutą Maastrichte (Nyderlandai), Strateginių tyrimų institutą (Vengrija) bei keletą kitų partnerių iš Suomijos, Italijos, Lenkijos ir Belgijos.

Nukelta į Lango 4 p.

TILTAS TARP MOKSLO IR VERSLO

Atkelta iš Lango 1 p.

programų kūrimo, visame studijų procese, nes specialistai rengiami ir jiems. Universitetai išleidžia išsilavinusį žmogų, kuris nesunkiai gali adaptuotis darbo vietoje, bet konkrečiai darbo vietai verslininkas turėtų jį parengti pats. Taigi kalbama apie finansavimo šaltinius: valstybinį, verslo struktūrų, lėšas iš įvairių tarptautinių projektų, tačiau ir čia sėkmės galima sulaukti tik bendradarbiaujant mokslo ir verslo institucijoms. Skiriant dėmesį aukštosios technologijoms, nereikėtų pamiršti ir socialinių mokslų. Kad išvengtume klaidų, kurios buvo padarytos, užsienio kompanijoms ateinant į Lietuvą, kai nebuvo pasitelkti specialistai, išmanantys teisės subtilybes. Taigi kalbama apie kokybiškas žinias ir kokybišką jų panaudojimą, apie garbingus partnerystės principus, kurių laikosi visi: ir verslininkai, ir mokslininkai, ir politikai.

Tik bendradarbiaujant galima tikėtis rezultatų. Universitetas turi galimybę vykdyti savo socialinę misiją – prisidėti prie regiono, šalies plėtros ir, pasinaudojant tarptautiniais ryšiais, mokslinių potencialų, integracijos į ES projektus. Suprantama, jog regionas taip pat ras būdų prisidėti prie universiteto finansavimo. Universitetas, panaudodamas savo intelektualinį potencialą, suteiktą galimybę verslo žmonėms nenutrūkstamai atnaujinti ir tobulinti žinias, taip garantuojant visokeriopą žmogiškųjų išteklių ir technologijų pažangą.

Vilniaus miesto ir apskrities verslininkų darbdavių konfederacijos prezidentas prof. Rimvydas Jasinavičius Lietuvos teisės universiteto magistrantams skaito finansinės išminties pagrindų kursą. Prof. R. Jasinavičiaus nuomone, kiekvienas universitetas turėtų siekti tapti ašimi, apie kurią sukasi pažangiausios naujovės, kuriamos šiuolaikiškos žinios. Deja, ne visi universitetai tokie. Dėl ko? Universitetas savo tikslu neįveda pagrindinės sąvokos: turi būti kuriamos ne bet kokios žinios, o tik vertingiausios, galinčios prasmingiausiai pasitarnauti ugdant asmenybę. Ugdymo arba švietimo procesas turėtų būti vadinamas edukaciniu, bet neturėtų pasibaigti tik mokymu, reikalavimu atkartoti. Būtina nuo pat pradžių lygiagrečiai vystyti dar du žmogiškuo-

sius gebėjimus: profesinio orientavimosi, kad žmogus visą laiką (nuo pat vaikystės) žinotų, jog jis privalo savo žinias paversti produktu, reikalingu visuomenei. Ir dar vienas būtinais ugdytinas gebėjimas – tai finansinės išminties pagrindai. Ir humanitaras, ir muzikantas, ir teisininkas, jau nekalbant apie verslininką, privalo mokėti savo produktą geriausiai ir brangiausiai parduoti. Ne bet kam – visuomenei. Žmogaus reikalingumas visuomenei matuojamas jo darbu, garantijomis, jog darba jis turės ne tik šiandien, bet ir ateityje, gebėdamas kelti kvalifikaciją, prisitaikyti prie kintančių visuomenės poreikių. Visa tai, beje, labai priklauso nuo žmogaus asmenybės brandos.

Kad technologijos neužgožt žmogaus

Konferencijoje paliestas ir universitetų specializacijos klausimas. Norėdami išsilaikyti konkurencijos sąlygomis, netgi techniškieji Lietuvos universitetai rengia pedagogus, psichologus, žurnalistus, tai yra imasi darbų, kuriems atlikti neturi atitinkamos kompetencijos. Pasaulyje pripažinta, jog perspektyvūs yra kryptingi universitetai, kurių viduje nereikia konkuruoti dėl prioritetų. Mes galime investuoti į paslaugų sferos specialistų rengimą ir sulaukti rezultatų. Aišku, jog žmonės tokių žinių ieškos, jos bus vis labiau paklausios. Prof. Vidmantas Egidijus Kurapka prisiminė Baltijos šalių universitetų rektorijų susitikimą, kuriame buvo pateikti skaičiai, iš kokių komponentų susidaro Latvijos universiteto biudžetas: valstybė skiria 48 proc., 30 proc. – moka mokytojų už mokslą pinigai, 16 proc. – kiti šaltiniai, ir tik 6 proc. – už mokslinę produkciją. 86 proc. socialinių mokslų studentų už mokslą moka patys. Kas gali uždrausti žmogui siekti mokslo, jei tai leidžia Konstitucija?

Konferencijoje diskutuota ir apie taikomųjų bei fundamentinių mokslų finansavimą. Pragmatiškai mąstantys verslo žmonės prioritetiniais linkę laikyti taikomuosius mokslus. Tačiau, mokslininkų nuomone, be fundamentinių mokslų, tokių kaip filosofija ir kt., ne tik verslininkų sėkmė nebus ilgalaikė. Juk fundamentiniai mokslai ugdo žmogų, kuris ateityje galės gilintis į taikomuosius mokslus. Taigi būtent į juos turėtų būti nukreiptos valstybės ilga-

laikės strateginės investicijos. Deja, kol kas Lietuvoje tie dalykai ne iki galo suvokti. Vertinant universitetų mokslininkų taikomos formulės, kurios gal ir tinka techniškiems, tačiau visai nepriimtinos socialinių mokslų universitetams.

Kiek mes Lietuvoje galime kalbėti apie aukštųjų technologijų kūrimą? Ar tikrai Lietuva šioje srityje pajėgi konkuruoti su Japonija, JAV ir kitomis šalimis, turinčiomis nepalyginus didesnę finansinį potencialą, aukščiausio lygio laboratorijas ir t. t. Ar ir vėl eilinį kartą mes nesistengiame tarnauti tam tikram interesui ratui? Mes nuolat kalbame apie technologijas, be visiškai pamirštame žmogų. Atiduodant pirmenybę technologijoms, auga dar viena didžiulė diskriminacija, tai žmogaus gebėjimas pasinaudoti tomis aukštosiomis technologijomis. Prof. Vidmantas Egidijus Kurapka pažymėjo, kad tie procesai turi eiti kartu.

Nuo savo kaimynų latvių, estų mes irgi gerokai skiriamės pagal tai, kaip skirstome Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšas. Teigiama, jog investicijos į kelius – prasmingesnės negu investicijos į mokslą, į žmogiškuosius išteklius. Tačiau nereikia pamiršti, jog rinkos sąlygos ateina ne tik į universitetus, bet ir į verslą. Mūsų universitetų studentai puikiai adaptuojasi Vakarų šalių universitetuose, nemažai yra ir sėkmingai dirbančių. Jeigu nepasistengsime, kad Lietuva taptų patraukli jauniems išsilavinusiems žmonėms, jei verslininkai neprisidės prie specialistų rengimo, ar taip lengva bus prisikviesti specialistų iš užsienio? Juolab, už tokius pinigus, kurie mokami Lietuvoje? Labai greitai ateis tas laikas, kai rinkos kainos pradės veikti visur...

Visgi tai – būsimųjų diskusijų temos, kurias baigdami konferenciją jau pradėjo planuoti jos dalyviai, dėkodami už puikią progą susitikti bendram pokalbiui.

Konferencijoje aptarti, pasak jos dalyvių – pajudinti – dideli dalykai, susitarta bendromis jėgomis siekti teigiamo rezultato, nesigrežiojant į praeitį. Ar užteks garo toliau? Turime puikų potencialą, svarbu neišnaudoti visos energijos švilpimui...

Valentina Daunoraitė

Nepakanka įstatymus priimti. Būtina perprasti jų turinį

LTU Civilinės ir komercinės teisės katedros vadovas doc. Vytautas Pakalniškis

Jau į trečiąją mokslinę praktinę civilinės teisės konferenciją buvo susirinkę mokslininkai, teisėjai, advokatai iš visos Lietuvos. Šiais metais ją organizavo dvi giminingos Lietuvos teisės universiteto katedros: Civilinės ir komercinės teisės ir Civilinio proceso kodeksas įsigaliojo šiek tiek vėliau negu Civilinis kodeksas. Tai labai svarbūs teisės reglamentai, kurių reikia moderniai teisei valstybei, netrukus tapsiančiai ES nare, įstosiančiai į modernių šalių bendriją, kurioje teisinė aplinka seniai susiformavusi, mūsų šalies teisinė aplinka dar nėra susiformavusi, nes nepakanka vien tik priimti įstatymus, būtina perprasti jų turinį, tai yra, tas vertybes, kurios tuose įstatymuose propaguojamos, įgyti jų taikymo praktikos.

Civilinės ir komercinės teisės katedros vadovas doc. Vytautas Pakalniškis, su kuriuo kalbamės, įsitikinęs, jog tokios gausiai teisės mokslininkų ir praktikų atstovaujamos mokslinės konferencijos Lietuvos teisės universitete vyks ir ateityje, nes žmonės vis daugiau naudosis tomis teisinės kultūros priemonėmis, kurios jiems suteikiamos. Šį procesą galima lyginti su informacinių technologijų plėtra. Dar tik prieš keletą metų asmeniniais kompiuteriais naudojoms kaip

rašomosios mašinėlėmis, o dabar jau kalbame apie elektroninę valdžią, elektroninę prekybą ir kt. Kad panašiai įvaldytume ir teisę, išugdydami piliečių gebėjimus naudotis teise, reikia mokytis patiems ir mokytis kitus.

Mokslinės konferencijos tampa intensyvaus darbo susitikimais, kuriuose mokslininkai ir praktikai aptaria naujų kodeksų reglamentuotų įstatymų taikymo praktiką ir problemas, dalijasi patirtimi. Kiek tai yra sąlygota šiuolaikinių teisės sistemos pokyčių?

Teisė tampa teise tik tada, kai ją naudojama, o galutinis jos turinys ir galimybės atsiskleidžia, kai pradeda spręsti ginčai teismuose, ir pradeda formuotis teismų praktika. Pagal šiuolaikinę teisės sistemą teismų praktika pripažįstama kaip teisės šaltinis. Ne tik įstatymų leidėjas, bet ir teismas, atskleisdamas įstatymo turinį konkrečiam santykiui, įstatymo leidėjo sumanymus pritaiko naujoms konkrečioms situacijoms. Užtat manau, kad būtiniausia prielaida teisės plėtrai yra praktikos ir teisės mokslo ryšys. Mes negalime rengti mokslo darbų, kurie nereikalingi praktiškai. Jūs turime daryti tokius, kokių reikia mūsų visuomenės socialinės aplinkos tobulėjimui, žmogaus statuso gerinimui.

Praėjusioje konferencijoje buvo aptarti nauji civilinės teisės principai, tokie kaip sąžiningumas, žmogiškumas, šikart bus aptariamasi proporcijumo principas ir kiti dalykai, kurie yra naujo, šiuolaikiškos teisės sampratos...

Pirmojoje konferencijoje aptarėme principines Civilinio kodekso nuostatas ir jų taikymo perspektyvas, praėjusiais metais pradėjome nagrinėti to kodekso taikymo praktiką apskritai, o šiandien analizuojame konkretesnę klausimą, tokį kaip civilinių teisių įgyvendinimo principai. Tie principai labai reikšmingi, nes užtikrina, kad nebūtų priimtas formaliai teisingas, bet iš esmės nesąžiningas ir neprotingas

sprendimas. Principai, manau, bus aptariami ir kitose mūsų konferencijose. Kadangi čia yra civilinių teisių įgyvendinimo ir civilinio proceso klausimai, turime svarbų pranešimą, kurį skaitys Aukščiausiojo Teismo teisėjas ir Civilinės ir komercinės teisės katedros dėstytojas Algis Norkūnas. Tai labai geras mokslo ir studijų vienovės su praktika pavyzdys. Mes turim džiaugtis, kad teisėjai dėsto studentams. Nauda – ir teisėjams, ir studentams.

Katedra modernėja, auga, išugdo nemažai jaunų mokslininkų...

Per pastaruosius metus disertacijas apgynė arba parengė labai gabūs jauni žmonės, kurie jau pripažinti ir Europoje. Štai doktorantas Kęstutis Laurinavičius sėkmingai parengė daktaro disertaciją ir jau dirba Europos banke. Kuo daugiau mūsų auklėtinių pasklis po Europą, tuo greičiau Lietuva ateis į Europą.

Praktikai taip pat gilinasi ir į teisės mokslo problemas. Aukščiausiojo teismo teisėja docentė dr. Dangutė Ambrasienė apgynusi disertaciją, kiekvienais metais rašo mokslinius darbus, pranešimus, su dr. Edvardu Sinkevičium parengė knygą apie transporto vežėjų atsakomybę ir draudimą. Kai ta knyga bus išleista, galėsime tokį kursą pasiūlyti ir magistrantūros studentams. Algio Norkūno straipsniai nuolat spausdinami Lietuvos teisės universiteto mokslo darbų leidinyje *Jurisprudencijoje*, jis – vienas iš Civilinės teisės vadovėlio autorių. AT teisėjai sprendžia praktikoje ginčus dėl įstatymų prasmės, ir jų interpretacija bei sprendimas – jau pats savaime prasmingas ir gilus mokslinis darbas.

Kokias naujas studijų magistrantūros programas siūlysite studentams?

Mūsų katedros magistrantai gali rinktis civilinės teisės ir verslo teisės specializacijas programas. Civilinė teisė orientuota į teisininkus, kurie dirbs teisėjais, advokatais, notariais. O studijuojantieji verslo teisę dirbs bendrovių juristais, advokatais. Ateinančiais metais planuojame dar pasiūlyti transporto teisės ir intelektinės nuosavybės teisės specializacijų programas.

Kalbant apie mokslo ir studijų organizavimą, reikia paminėti, kad mes turime didelį vakuumą teisės mokslo ir studijų srityje. Paveldas iš socialistinio laikotarpio savo turiniu, idėjiniu lygiu ir vertybių sistema visai nėra tinkamas, reikia keisti mentalitetą, teisinę sąmonę ir daug dėmesio skirti teisės studijoms, plėsti jas ne tik kokybiškai, bet ir kiekybiškai, kad kuo daugiau žmonių būtų išstudijavę šiuolaikinę teisę, šiuolaikinės teisės doktrinas. Tai svarbu ne tik teisininkams, bet ir viešojo sektoriaus ir verslo vadybininkams, aplinkos apsaugos darbuotojams, svarbu, kad tos mūsų visuomenės spragos būtų kuo greičiau užpildytos.

Būtina gilinti ir plėsti privatinės teisės studijas. Socialistiniu laikotarpiu privatinė teisė buvo pagrįsta iš esmės viešosios teisės principais, be to, ši teisė buvo klasinė, slopinanti bet kokią verslo iniciatyvą. Mums reikia keisti ne tik mentalitetą, bet ir gyvenimo įgūdžius. Vadinasi, norint, kad Lietuva būtų pilnateisė civilizuotos Europos narė, kad mes būtume konkurentiški, privatinės teisės mokslų studijas reikia pripažinti prioritetu. Tas konkurentiškumas labai svarbus, kadangi įstoje į ES mes patenksime į dar didesnę konkurencijos sąlygas, negu esame dabar. Jei nesugebėsime mąstyti šiuolaikinėmis kategorijomis, nebūsime įvaldę šiuolaikinių vadybos ir teisės metodų, nebūsime susiformavę gebėjimų, patirsime daug nepatogumų.

Apie valdžios ir visuomenės santykių stiprinimą

ES konstitucinės sutarties projekte numatyta nemažai tokių teisių, apie kurias anksčiau net nenutuokėme. Dauguma jų skatina informacinės visuomenės plėtrą. ES ekspertai ne kartą Lietuvai yra priekaištavę dėl administracinių gebėjimų stokos, vadinasi, ir dėl nepakankamai kokybiškų valdžios ir piliečių santykių. Tai nuomonei pritarti, ko gero, galėtų daugelis, kam tenka ne kartą minti „valdiškų įstaigų“ slenksčius.

Suprantama, jog einant į Europą, valdymo, administravimo paslaugos turi būti kokybiškos. To siekiama didinant gyventojų dalyvavimo valdymo procesuose efektyvumą. Kai nėra tiesioginio santykio su piliečiais, jų grupėmis ir bendruomenėmis, nėra ir efektyvaus valdymo, be to, didėja socialinės atskirties problemos, silpsta švietimo sistema ir kt. Todėl valdžios ir piliečių suartinimas yra labai svarbus uždavinys.

Valdžios ir piliečių atotrūkis – laikmečio iššūkis?

Kaip pasiekti, kad kuriantis žinių visuomenei, keičiantis žmonių santykiams, nedidėtų atstumas tarp valdžios ir piliečių, atsirandantis dėl daugybės priežasčių: socialinių, išsilavinimo, informacinių technologijų tinklo plėtos? Lietuvos teisės universiteto Žinių visuomenės valdymo institutas kartu su Atviros Lietuvos fondu (ALF) įvykdė reikšmingą projektą *Valdžios ir visuomenės santykių stiprinimas*, kurio esmė – išryškinti šią problemą ir pradėti įtvirtinti valdžios ir piliečių viešųjų konsultacijų technologijas, dialogą kaip šiuolaikinio valdymo žinių visuomenėje priemonę.

Pasak Lietuvos teisės universiteto Žinių visuomenės valdymo instituto direktoriaus doc. Arūno Augustinaičio, tai – iššūkis, jį patiria net ir didžiosios Europos ir Amerikos valstybės, išskyrus Šveicariją, Norvegiją, Naująją Zelandiją, kurios yra per daug turtingos, kad leistų sau turėti blogą valdžią. Visgi demokratijos ir informacinių technologijų plėtos sąlygomis atsiranda ir nauji virtualūs piliečių bendravimo su valdžios ir savivaldos institucijomis būdai.

Vykdomas projektas neapima visų valdymo institucijų, jis yra labiau

Seminaro metu

bandomasis, skatinantis ir suteikiantis impulsą dirbti šią kryptimi. Tačiau jo tikslas – suvokti valdymo problemas ir Lietuvoje pradėti diegti šiuolaikišką viešojo administravimo, valdžios ir piliečių bendravimo kultūrą, suteikti reikiamą kvalifikaciją bei inicijuoti pradinį praktinius darbus viešojo konsultavimo srityje. Projektą įgyvendinę mokslininkai ir viešojo administravimo praktikai aiškino problemas ir ieškojo atsakymų, ko reikia, norint įdiegti viešojo administravimo naujoves.

Projektą inicijavo vienas iš informacijos visuomenės entuziastų ALF informacijos programos direktorius dr. Kęstutis Juškevičius, realizavo – Lietuvos teisės universiteto Žinių visuomenės valdymo institutas (projekto vadovas doc. Arūnas Augustinaitis). Valstybinio valdymo fakulteto dekanė dr. Laima Andrikiene, prof. Rimantas Petrauskas, doc. Kęstutis Masiulis, projekto administratorė Gerda Krukoniene skaitė paskaitas, vedė seminarus ir konsultavo savivaldybių tarnautojus. Projektą realizuojančiose komandose buvo ne tik vadovaujantieji savivaldybių darbuotojai, tarybų nariai, administratoriai, bet ir bendruomenių atstovai, seniūnai, NVO lyderiai.

Visi jie supranta, jog viešojo administravimo formos keičiasi, net ir atokių vietovių gyventojai turi teisę ir patys nori būti šiuolaikiškai aptarnaujami, kuo daugiau žinoti ir kaip partneriai dalyvauti sprendžiant bendruomenės bei regiono problemas, bendraudami su valdžios institucijomis. *Kol kas esama nemažai kvalifikacijos ir įtinklinimo problemų*, – sako doc. Arūnas Augustinaitis. – *Savivaldybėse trūksta priegios taškų. Tačiau savivaldybių, seniūnijų atstovai jaučia tokio bendravimo reikmę, patys deda pastangas, kad analoginis ryšys būtų pakeistas skaitmeniniu, kad būtų įrengti priegios taškai, kad kuo daugiau žmonių išmokytų kvalifikaciją naudotis šiuolaikinėmis komunikacijos priemonėmis. Taip kaimo mokytojas, bibliotekininkas, savivaldybės tarnautojas, socialinis darbuotojas tampa tarpininku, padedančiu bendruomenės nariams naudotis šiuolaikiškais tinklais.*

ALF dalį projekto lėšų skiria gyventojų aktyvinimui, jų mokymui naudotis viešosiomis konsultacijo-

mis. Per metus pasiekta labai didelių pokyčių: skeptiškas tarnautojų požiūris keičiasi, jie mato šiuolaikiško administravimo perspektyvą, kaip tobulės jų darbas, kaip šiuolaikinės valdymo technologijos keis jų veiklos kryptis ir tobulins savivaldos struktūras, suvokia, jog tai yra tam tikras valdymo instrumentas, leidžiantis palaikyti abipusį ryšį su bendruomenės nariais, pastebimai išplečiantis šiuolaikinės demokratijos galimybes.

Virtualus bendravimas plečiasi visuose Lietuvos regionuose. Tarp penkiolikos projekte dalyvavusių savivaldybių sunku ką išskirti, bet galima paminėti Šiaulius, Varėnos, Molėtų, Elektrėnų rajonus, Visagino miesto aktyvumą. Smagu gauti žinių, jog šių 15 savivaldybių patirtį siekia perimti ir kitos savivaldybės. Projekto vykdytojai tikisi, jog į Lietuvos viešojo administravimo kultūrą jų iškielptos pažangios idėjos toliau sėkmingai plėtos pačios.

Viešasis konsultavimas centriniuose valdžios institucijose

Tai – kita, labai įdomi projekto dalis, kurioje buvo teikiamos konsultacijos įvairioms ministerijoms, departamentams. *Man geriausia išpūdi paliko Valstybinės lietuvių kalbos komisijos bei Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (SADM) grupė, vadovaujama viceministrės Audronės Morkūnienės*, – pasakoja doc. Arūnas Augustinaitis. – *Su jais buvo įdomu dirbti, svarstant, kaip sudominti kuo daugiau piliečių, išsiaiškinti jų nuomones ir jas panaudoti, priimant sprendimus.*

SADM sprendė vieną iš aktualiausių pastarųjų metų klausimų dėl pensijų fondų kūrimo. Didžiausiais pasiekimais, kuris priartino pilietį prie sprendžiamos problemos, tai mintis apie pensijų fondų idėjos priartinimą prie konkrečių vartotojų poreikių, kuri vėliau išplėtoti iki garsiosios pensijų skaičiuoklės. Mintis apie paprasčiausio grafino vaizdo konkretizavimą, kuriame kiekvienas gali apytikriai suprasti santykį su pensijų kaupimo perspektyva, pradėjo formuotis tinklalapyje <www.svarstome.lt>.

Žinių visuomenės valdymo instituto direktorius doc. Arūnas Augustinaitis džiaugiasi prasmingu bendradarbiavimu su Valstybinės lietuvių

kalbos komisijos darbuotojais. *Malonu, kad šiais politinių skandalų laikais paprastai ir prieinamai pateikiama kalbos kultūros klausimai gali būti įdomūs svetainės lankytojams, ir jie bendrauja daug aktyviau nei tuomet, kai klausimai formuluojami pernelyg abstrakčiai, sudėtingai, nenumatant tikslinių grupių, nuklystant į abstrakcijas, kaip, tarkime, atsitiko svarstant švietimo reformą.*

Daugelis ministerijų turi galingus tinklalapius, kurie yra geri viešojo konsultavimosi langai, per juos sėkmingai bendrauja su įvairiomis piliečių grupėmis. Be abejo, siektinų pavyzdžių dar labai daug: puiki Anglijos, Skandinavijos šalių patirtis. Suprantama, jog tai priklauso ir nuo šalies ekonominio, kultūrinio bei, sociologų žodžiais tariant, įtinklinimo lygio.

Informacinės technologijos: daugiau demokratijos, mažiau socialinių problemų

Vilniuje, Kaune, tas įtinklinimas pakankamas, jau siekia minimalų Vakarų valstybių lygį, o maži miesteliai, rajonai kol kas tiesiog badauja. Kaimiškosios vietovės dar skundžiasi, kad *Telekomas* nepakeitė analoginio ryšio skaitmeniniu, dėl to negalima įvesti našios interneto linijos. *Žinių takas* silpnutis ir perkrautas. Įdomiausia, kad viešojo ryšio paklausa tokia, kad kai kur žmonės užsirašo prieš keletą dienų, kad galėtų prieiti prie ekrano. *Langas į ateitį* ateinančiais metais planuoja 300 viešosios priegios taškų, vidutiniškai išeitų bent 5 rajone, bet ne visuose juos bus galima pastatyti dėl ryšio.

Laukiame ES struktūrinių fondų, kurie bus skirti diegti viešosios priegios tinklus kaimiškosiose vietovėse. Tai padės spręsti piliečių dalyvavimo tolesniuose visuomenės demokratėjimo procesuose, bendruomenių įtinklinimo, savivaldybių tarpusavio ryšio, viso gyvenimo studijų, socialinės atskirties mažinimo, socialinio saito stiprinimo bei daugelį kitų problemų.

Prie šios pažangos prisideda ir bendri Atviros Lietuvos fondo ir Lietuvos teisės universiteto Žinių visuomenės valdymo instituto projektai.

Valentina Daunoraitė

Sėkmė kuriant ES projektus

Atkelta iš Lango 2 p.

Rengdami šį projektą universiteto mokslininkai lankėsi Ciuricho universiteto Europos institute, Vienos ekonomikos ir verslo administravimo universiteto Europos tyrimų institute, Maskvos socialinių ir ekonomikos mokslų mokykloje (Russian-British Postgraduate University) (Maskva, Rusijos Federacija), Europos Komisijoje (DG Research) (Briuselis, Belgija), Kingstono universitete (Londonas, Jungtinė Karalystė).

Lietuvos teisės universiteto valstybinio valdymo fakulteto dekanė, Europos Sąjungos politikos ir valdymo instituto direktorė dr. Laima Andriekienė su projekto partneriais Jacek Sroka iš Vroclavo universiteto ir Tatjana Muravska iš Latvijos universiteto EK Mokslo direktorato surengtame seminare Lisabonoje

2003 m. Lietuvos teisės universiteto Europos Sąjungos politikos ir valdymo institutas kaip partneris dalyvavo rengiant ir kitą paraišką ES Šeštajai mokslinių tyrimų plėtros ir technologijų bendrajai programai: vadovaujant Manheimo universiteto (Vokietija) profesorei Beate Kohler-Koch, dalyvavo rengiant Kompetencijos tinklo (NOE) projektą Europos Sąjungos valdymo kompetencijos tinklas (Connecting Excellence on EU-Governance, CONNEX). Šis projektas laimėjo

konkursą, kuriam buvo pateikta 18 paraiškų (projektų) iš visos Europos. Dr. Laima Andriekienė bei LTU Europos Sąjungos politikos ir valdymo institutas su kitais 40 partnerių jau dalyvauja šiame ketverių metų trukšiančiame projekte.

Šią savaitę Lietuvos teisės universitetas, bendradarbiaudamas su kolegomis iš užsienio, parengė ir Europos Komisijai pateikė dar vieną didelį ketverių metų trukmės projektą ES Šeštajai bendrajai programai mokymosi visą gyvenimą ir žinių visuomenės plėtros tema – *European Learning Community in Action* (TRIPOD NOE), kurio koordinatorių yra Lietuvos teisės universiteto rektorius prof. Alvydas Pumputis (projektą rengė Lietuvos teisės universiteto ir Kingstono universiteto (Jungtinė Karalystė) mokslininkų grupė). Šis projektas jungia 78 universitetus, mokslinio tyrimo institutus, fondus iš 26 Europos valstybių. Tai – antros kartos kompetencijos tinklas, jungiantis ne tik mokslo institucijas, bet ir jau veikiančius įvairių Europos valstybių žinių visuomenės plėtros ir mokymosi visą gyvenimą tinklus.

Viktoras Jaunius

Į bendrąją Europos aukštojo mokslo ir studijų erdvę

Friedrichas Wittibas

Gruodžio 5 d. Lietuvos teisės universitete lankėsi Europos Komisijos Kultūros ir švietimo generalinio direktorato atstovas, atsakingas už Socrates programų įgyvendinimą, Friedrichas Wittibas.

Svečią priėmė Lietuvos teisės universiteto rektorius prof. Alvydas Pumputis, jis susitiko su Lietuvos teisės universiteto institucine Erasmus programų koordinatore, Tarptautinių ryšių ir studijų centro direktore Giedre Račiene, programos administratore, Tarptautinių ryšių ir studijų centro direktorės pavaduotoja Audra Dargyte Burokiene, fakultetų dekanais, rektorato nariais.

Aptartas Socrates programos įgyvendinimas Lietuvos teisės universitete, bendrų tarpuniversitetinių bakalau-

ro, magistro ir doktorantūros programų kūrimo galimybes.

Šiuos mokslo metus Lietuvos teisės universitete pradėjo 30 Prancūzijos, Vokietijos, Suomijos, Olandijos, Ispanijos, Portugalijos ir kitų šalių studentų.

Nuo 2000 metų per 200 Lietuvos teisės universiteto studentų buvo išvykę studijuoti į ES šalių universitetus, Europos universitetuose paskaitas skaitė apie 70 Lietuvos teisės universiteto dėstytojų, keletas doktorantų studijuoja dviejų universitetų doktorantūroje.

Formuojasi bendra Europos aukštojo mokslo ir studijų erdvė, plečiasi tarptautiniai universitetų ryšiai, gaubiami ir darbštiems studentams atsiranda vis daugiau galimybių dalį studijų laiko praleisti užsienio šalių universitetuose.

Analizuotas ES konstitucinės sutarties projektas

Lietuvos teisės universiteto Tarptautinės teisės ir Europos Sąjungos teisės institutas lapkričio 20–21 d. organizavo tarptautinę mokslinę konferenciją labai aktualia tema: ES teisės aktualijos ES konstitucinės sutarties projekto kontekste.

Mokslininkai ir praktikai svarstė naujo dokumento – Europos Sąjungos konstitucinės sutarties – projektą, kurį iš esmės galima skaityti ES veiklos pagrindu.

Kokie svarbiausi klausimai buvo svarstomi tarptautinėje mokslinėje konferencijoje, klausiame šio instituto direktoriaus prof. Sauliaus KATUOKOS.

Šiame dokumente aiškiai nustatoma Europos Sąjungos ir ES narių kompetencija bei šalių ES narių kompetencijos. Ryškėja, jog ES tampa tarpvyriausybiniu koordinacinio pobūdžio sąjunga. Antras labai svarbus dalykas – Konstitucinės sutarties projekte įtvirtintas naujo pobūdžio dokumentas – ES pagrindinių teisių chartija, garantuojanti įvairias teises: asmenines, politines, pilietines, socialines ir kt. Yra ir naujų, kurių anksčiau nebuvo, tarkime, teisė į gerą administravimą. Lietuvos Respublikos piliečiai, realizuodami šią teisę, galės kreiptis į ES ombudsmeną dėl ES institucijų veiksmų: uždelsto arba nekokybiško atsakymo, dėl to, kad išvis nebuvo iš-

klaustas ir kt. ES konstitucija bus taikoma ir valstybių viduje, vadinasi, ir mūsų nacionalinės institucijos turės lygiuotis į šį svarbų gero administravimo principą. Kaip žinome, Lietuvos institucijoms ne kartą buvo priekaištauta dėl administracinių gebėjimų stygiaus, taigi visiems biurokratams teks pasistengti.

Kokiame kontekste buvo nagrinėjamas ES konstitucinės sutarties projektas?

Į konferenciją susirinko nemažai puikių tarptautinės teisės ir Europos Sąjungos teisės specialistų. Rygos aukštosios teisės mokyklos rektorius prof. habil. dr. Norbert Reich nagrinėjo teisinės apsaugos ES problemą. Jo nuomone, visus ginčus pirmiausia turi spręsti nacionaliniai teismai, ir tik po to galima kreiptis į ES Teisingumo teismą.

Gana aktuali tema, kurią nagrinėjo prof. V. Vadapalas – ES konstitucinės sutarties ir LR Konstitucijos santykiai. Europos Sąjungos Konstitucija gali būti traktuojama kaip tarptautinė sutartis. Mes žinome tarptautinių sutarčių vietą Lietuvos teisės sistemoje. Lietuvos Respublikos Konstitucijoje nurodyta, jog Seimo ratifikuotos ir įsigaliojusios tarptautinės sutartys yra LR teisinės sistemos dalis, vadinasi, po

Prof. Saulius Katuoka

to, kai LR Seimas ratifikuos ES konstitucinę sutartį, ji automatiškai taps mūsų teisinės sistemos dalimi. Tačiau ES konstitucijos projekte įtvirtinta ES teisės aktų viršenybė, ir jeigu ES Konstitucija tampa mūsų teisinės sistemos dalimi, tai įstojus į ES, mūsų Konstitucijos keisti nebereikia. Prof. V. Vadapalas savo pranešime teigia, kad reiktų LR Konstitucijos straipsnio, fiksuojančio, jog Lietuva dalį savo kompetencijų perleidžia ES.

ES – tai iš esmės sąjunga, kurioje aiškiai pasidalintos kompetencijos, aiškiai apibrėžti klausimai, kurie priklauso ES kompetencijai, o kurie – šalių kompetencijai, jų vidaus reikalams. Taigi nemanau, kad tarp Europos konstitucijos ir valstybių nacionalinių konstitucijų, kaip valstybių pagrindinių

įstatymų, galimas konfliktas arba, teisiškai sakant, kolizija.

Lietuva, kaip ir kitos valstybės, turi tarptautinius santykius reglamentuojančius teisės aktus. Ar jie bus reikalingi ir veiksmingi Europos Sąjungoje?

Lietuva kaip buvo, taip bus Jungtinių Tautų organizacijos narė, kitų specializuotų įstaigų narė, vadinasi, Lietuvos subjektiškumas tarptautinių santykių srityje iš esmės liks nepakitęs.

Kokie Lietuvos teisės universiteto Tarptautinės teisės ir Europos Sąjungos teisės instituto ateities planai?

Institutas gyvuoja antrus metus. Mančiau, kad jo darbai gana pastebimi. Tradicinėmis tampa tokios mokslinės konferencijos kaip ši. Praėjusios konferencijos pranešimai išleisti specialiaje Lietuvos teisės universiteto mokslo darbų *Jurisprudencija* numeryje.

Nuo šių metų spalio pradėjome teorinių seminarų ciklą akademinėi bendruomenei ir plačiajai visuomenei *Tarptautinės teisės ir Europos Sąjungos teisės aktualijos*. Pirmajame seminare aptarėme Lietuvos bylas Europos Žmogaus Teisių Teisme. Gruodžio pabaigoje rengiame teorinį seminarą, kuriame mūsų instituto lektorė, Seimo kontrolierė Elvyra Baltutytė skaitys pranešimą apie Europos socialinės chartijos įgyvendinimą Lietuvoje.

Antroji instituto veiklos kryptis – mokslinis tiriamasis darbas. Per dvejus metus sėkmingai apgintos trys di-

sertacijos, parengtos ir išleistos trys monografijos, daugybė mokslinių straipsnių. Sėkmingai vykdome Jean Monnet programą. Mūsų instituto darbuotojai dirba Seimo ekspertais ES teisės klausimais. Institutas įgyvendina 4 magistro studijų programas: tarptautinės teisės, ES teisės, tarptautinės žmogaus teisių apsaugos ir nuo pat pirmųjų gyvavimo metų labai populiarios tarptautinės jūrų teisės.

Institutas, bendradarbiaudamas su Lietuvos Respublikos teisėjų asociacija, Lietuvos advokatų taryba, Lietuvos notarų rūmais ir Lietuvos Respublikos Generaline prokuratūra nuo 2003 m. kovo mėn. organizavo 48 val. apimties Europos Sąjungos teisės kvalifikacijos tobulinimo kursus Lietuvos teisėjams, advokatams ir prokurorams. Šiam projektui dalinę paramą teikė Konrado Adenauerio fondas.

Šiuo metu institutas planuoja prisijungti prie Havro universiteto pasiūlymo dalyvauti PHARE remiamoje programoje, skirtoje skleisti teisinę informaciją apie Rytų ir Vidurio Europos valstybių integraciją į Europos Sąjungą.

Atidžiai stebime Europos aukštojo mokslo vystymosi tendencijas. Neseniai su Gento ir Vroclavo universitetų atstovais pradėjome tartis dėl jungtinės (tarpuniversitetinės) tarptautinės teisės magistro studijų programos. Programos, kurios koordinatorių – Lietuvos teisės universitetas, tikslas – parengti specialistus, kurie galėtų sėkmingai įsitvirtinti Europos darbo rinkoje.